AVİM Yorum • No: 2024 / 50 • Kasım 2024

WİKİPEDİA'NIN ALIŞILMIŞ ÇİFTE STANDARDINA ÖRNEKLER: 'BATI AZERBAYCAN' VE 'BATI ERMENİSTAN'

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Wikipedia, merak edilen sorulara hızlı cevaplar bulabilmek için internet kullanıcıları tarafından kaynağı genellikle sorgulanmayan dijital bir ansiklopedidir. Tartışmaya konu olmayan bilgilerin öğrenilmesi için kullanılsa da kullanıcı tarafından beslenen bir sistem olduğu için, kısa sürede tartışmaya açık konuların da yer aldığı bir platforma dönüşmüştür. Zaman içinde, genel internet kullanıcısı burada maruz kaldığı bilgiyi doğru kabul etmeye meyilli hale gelmiştir. Tartışmalı konular AVİMde bilimsel olarak üzerinde durduğumuz konulara sirayet etmiştir. İncelediğimiz konular bir yana, Wikipedianın İngilizce sayfasında, sadece AVİMin tanımı bile paralı dijital askerler[1] tarafından saldırıya uğramıştır. Zamanla Wikipedianın güvenilirliği gerçek ve tarafsız bilgiye ulaşma kaygısı taşıyanlar için sarsılmış, bilinçli kurumlar ve üniversiteler on yıllardır Wikipedianın bilimsel çalışmalarda bir kaynak olarak kullanılmaması gerektiğini önemle vurgulanmıştır. AVİMin prensipleri de bu saygın kurum ve üniversitelerin endişeleriyle aynı doğrultudadır. Bu sebeple AVİM yorumlarında, analizlerinde, akademik makalelerinde ya da başka çalışmalarında Wikipedianın kullanılması söz konusu olmamıştır. Ancak belki bu yazı bir ilk olabilir, çünkü uygulanan çifte standardın gözler önüne serilebilmesi için bazı bağlantılar paylaşılacaktır. Bu paylaşımlar, Wikipediayı bir kaynak olarak göstermekten ziyade Wikipedianın nasıl kaygan bir zeminde bulunduğuna işaret etmek için yapılacaktır. Başlıktaki konu da tam olarak buna odaklanmaktadır: Batı Azerbaycan ve Batı Ermenistan başlıkları Wikipediada nasıl ele alınmaktadır?

AVİM takipçilerinin ve Ermeni konusuna ilgi duyan pek çok kişinin bildiği gibi, özellikle son dört yıldır Güney Kafkasyada barış arzusu yüksek sesle ifade edilmeye başlanmıştır. Söz konusu barış arzusunun gerçekleşebilmesi için tarafların öne sürdüğü bazı şartlar vardır. Bu şartlar sağlandığı takdirde bölgede barış olasılıkları güçlenebilecektir. Bu şartlardan bu yazının konusuyla doğrudan alakalı olan, Ermenistan Anayasasının değişmesidir. Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan, Ermenistan Anayasasının değişmesi konusunda en kararlı adımları atan Ermenistan yöneticisi olarak anılmaya başlanmıştır. Paşinyan bu konunun kolay olmadığının farkında olsa da söz konusu yaklaşımı Türkiye ve Azerbaycan tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Ermenistan Anayasasının değişmesinin önemi nedir? diye sorulacak olursa, verilecek cevap Bağımsızlık Bildirgesi ile başlar, Türkiyenin ve Azerbaycanın sınırlarının yapılan

atıflar olarak devam eder. Tabii Türkiye açısından sözde soykırım konusu da bir diğer önemli unsurdur, ancak bu başka bir yazının konusudur. Bağımsızlık Bildirgesine geri dönecek olursak, Türkiyenin doğusundaki toprakları, Batı Ermenistan olarak adlandırılmıştır. Bu ifadenin karşılığına Wikipediada denk gelmek mümkündür. Hatta sayfada adı geçen bölgenin işaret edildiği hayali haritalara yer verilmiştir[2]. Hayaller o kadar eskidir ki, ABD Başkanı Woodrow Wilsonın Amerikan Senatosu tarafından kabul görmeyen hayali Wilson Ermenistanına dayandırılmaktadır. Tabii Senatoda reddedildiğine sayfada yer verilmemektedir. Ancak 2000 yılı işaret edilmiştir. Sayfada şu ifadelere yer verilmiştir:

Batı Ermenistan (Batı Ermenicesi: *Արեւմտեան Հայաստան, Arevmdian Hayasdan*), Ermenilerin tarihi anavatanını oluşturan ve Türkiye (eski adıyla Osmanlı İmparatorluğu) sınırları içerisinde yer alan Ermeni yaylalarının batı kesimlerini ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Bizans Ermenistanı olarak da anılan Batı Ermenistan, MS 387 yılında Büyük Ermenistanın Bizans İmparatorluğu (Batı Ermenistan) ve Sasani Pers İmparatorluğu (Doğu Ermenistan) arasında bölünmesinin ardından ortaya çıkmıştır. Ermeni soykırımından bu yana, Ermeni diasporası ve modern Türkiye'nin yerlisi olan Ermeniler, Batı Ermenistan'da siyasi temsil ya da Ermenistan Cumhuriyeti ile yeniden birleşme arayışına girmişlerdir.

[...]

2000 yılından bu yana, Ermeni soykırımından kurtulan Batı Ermenistan Ermenilerinin mirasçıları kongresinin organizasyon komitesi diaspora toplumlarında faaliyet göstermektedir.

2014 yılında Ermenistanda yapılan bir ankette Ermenistanın Türkiyeden ne tür taleplerde bulunması gerektiği sorulmuştur. Yaklaşık %80i Ermenistan'ın toprak talebinde bulunması gerektiği konusunda hemfikirdi (%30u sadece toprak talebinde bulunulması gerektiğini söylerken, diğer %50si toprak, manevi, mali ve mülkiyet taleplerinde bulunulması gerektiğini söyledi). Sadece %5.5i hiçbir talepte bulunulmaması gerektiğini söylemiştir. 2012 yılında yapılan bir ankete göre, ankete katılan Ermenilerin %36sı Türkiyenin Ermeni Soykırımını tanımasının toprak tazminatı ile sonuçlanacağına katılırken, %45i bunun olmayacağına inanıyor. Online yayın Barometer.am şöyle yazdı: Görünen o ki pragmatik nüfusumuz Türkiyeye mümkün olan tüm taleplerin iletilmesi gerektiğine inanıyor [...] ancak göreceli bir çoğunluk Türkiyeden toprak taleplerinin pratikte gerçekleşmesinin gerçekçi olmadığını düşünüyor.

Sayfa üzerinden sözde soykırım propagandası ise Türkiyenin alışık olduğu şekliyle devam etmektedir.

Wikipedianın bu kez de Batı Azerbaycan ifadesine bakılacak olursa, daha başlığın hemen yanında *irredentist concept*[3] ifadesi görülmektedir. İrredantizm, Britannicada şu şekilde ifade edilmektedir: İrredantizm, ulusal, etnik veya tarihi bir temele dayanan toprak talebi. İrredantizm terimi İtalyanca *irredento* (kurtarılmamış) kelimesinden türetilmiştir. Başlangıçta 1800lerin sonu ve 1900lerin başında ağırlıklı olarak İtalyanca konuşulan bölgeleri İsviçre ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğundan ayırıp bu bölgeleri yeni İtalyan devletine dahil etmeyi ve böylece bu bölgeleri kurtarmayı amaçlayan bir İtalyan

siyasi hareketine atıfta bulunuyordu. Terimin modern kullanımında, birçok durumda irredantist bir hareket Büyük X yaratmak olarak adlandırılır, X bir ülkenin veya devletin adıdır[4].

İnternette *Greater Azerbaijan* (Büyük Azerbaycan) ya da *Greater Armenia* (Büyük Ermenistan) diye basit bir arama yapıldığında, bu tanıma tamamen uyan bir *Greater Armenia* dikkat çekmektedir.

Azerbaycanın Batı Azerbaycan ifadesinin, Batı Ermenistan ifadesinden ayrıştığı pek çok nokta bulunmaktadır. Ayrışan noktalardan biri, Ermenistan Anayasasının eki olan Bağımsızlık Bildirgesi yazılı bir metindir. Azerbaycanın bireysel ve siyasi düzeydeki söylemi ile kıyaslandığında irredantist tanımına uyan Ermenistanın Anayasasının bir parçası olan Bağımsızlık Bildirgesindeki ifadelerdir.

Wikipedianın sadece bu örnekle dahi güven sarsan bir platform olduğunu söylemek mümkün. Bilimsel olmaktan uzak olduğu yıllar önce saygın kurumlar ve üniversiteler tarafından belirlenmiş olan bir platform olan Wikipedianın varlığının faydası, dezinformasyon ve misinformasyona örnek olarak gösterilmesinden öteye gitmeyecektir.

**Görsel: https://www.ntv.com.tr/teknoloji/wikipediadan-kampanya-turkiyeyi-ozledik,aXy82ZZgb0eO3Nx34ehB7w*

[1] Teoman Ertuğrul Tulun, Wikipedianın Açıkta Kalan Yüzünün Ötesindeki Karanlık Bilgi Yönetimindeki Rolün İncelenmesi, *AVİM*, avim.org.tr, 28 Mayıs 2024, https://avim.org.tr/tr/Analiz/WIKIPEDIA-NIN-ACIKTA-KALAN-YUZUNUN-OTESINDEKI-KARANLIK-BILGI-YONETIMINDEKI-ROLUNUN-INCELENMESI.

[2] Western Armenia, https://en.wikipedia.org/wiki/Western_Armenia.

[3] Western Azerbaijan, https://en.wikipedia.org/wiki/Western_Azerbaijan_(irredentist_concept).

[4] Irredentism, 18 Ekim 2024, *Britannica*, https://www.britannica.com/topic/irredentism

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "WİKİPEDİA'NIN ALIŞILMIŞ ÇİFTE STANDARDINA ÖRNEKLER: 'BATI AZERBAYCAN' VE 'BATI ERMENİSTAN'." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2024 / 50. Kasım 06. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/WIKIPEDIA-NIN-ALISILMIS-CIFTE-STANDARDINA-ORNEKLER-BATI-AZERBAYCAN-BATI-ERMENISTAN-ORNEKLERI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır